

نسخه سی هجده 15 غرور
سنه لکی پوسته ایله 7,5 لیرا
(اجنبی مملکتلر ایچین 7,5 دولار)

ابونه داعلان ایشلری ایچین استانبول بووروسه
مراجعت ایدیلیر
یازی ایشلرینک مرجعی آنقره مریدر

حیات

حیات دایم حیات... دایم راهلر حیات قاتالم...
- نیچ -

اداره مرکزی :

آنقره ده ، استانبول جاده سنده آنقره
معارف امینلکی یاشده کی داثره

استانبول بووروسی :

استانبولده ، آنقره جاده سنده 87 نومروده
داثره مخصوصه

4 نجی جلد

آنقره ، 27 ، ایلول ، 1928

صافی : 96

Musahabe

MÜSTEŞRİKLER KONGIRASINDA

« Oxford » kongirasında mesâ-
îsine en çok iştirak ettiğim şûbe
« İslâm » ve « Türk » tetkikâtile teve-
ggul eden sekizinci şûbe oldu. Arap
lisânı ve edebiyatı sâhasında mârûf
bir mütehasıs olan Oxford hocala-
rından profesör « Margoliouth » şü-
benin reîsiydi. Fransanın, Almanyay-
nın, İngilterenin, Hollandanın ve
daha bir çok memleketlerin mârûf
İslamiyat mütehasısları mesâiye
iştirak ediyorlardı. Her, halde
gerek iştirak eden âlimlerin şahsi
ehemmiyeti, gerak içtimâlarında
okunan raporların kemmiyet ve
keyfiyeti noktasından, İslam ve
Türk şubesi, kongiranın en kuvvetli
şubeleri arasında sayılabilir. Yalnız
türklüğe âit tetkikatın, sair İslâm
tetkikatı yanında çok mahdud
kaldığını derin bir esfle söylemek
mecbûriyetindeyiz. « Anadolu leh-
cesinin tetkikatı mes'alesinin bü-
günkü hali » nden bâhis bir rapor
okuyacak olan Polonyalı profsör
Kowalski kongiraya iştirak edeme-
diği gibi, osmanlı târihine âit bir
rapor okuyacağı bildirilen Alman
müsteşriki profesör « Babinger »
de gelememişti. Bu itibarla kon-
gırada « Türkoloji » ye âit mevzû
bahs edilen yeghâne mes'ele, benim
« Harzemşahlar devrinde bir türk
lisancısı » Mâmet bin kays ve onun
« Türk-Kanklı lûgatı » atli raporum
oldu. « Vatican » (Vatikan) dan
gelen papalık mümessillerinin reîsi

« Mulla » atli bir râhipti; bu râ-
hibin esâsen türk olup sonradan
katolik olduğunu İngiliz gazeteleri
yazdılar. Bu râhip efendinin « Na-
muk kemal » in meşhûr « Renan
müdâfaanâmesi » atli eserinden ba-
hs edeceği programda mündericti.
Fakat her nedense « Mulla » bu
muhtirasını kongrada okuyamadı.
Oyle sanıyorum ki « ilmi » olma-
ktan ziyabe sırf katoliklik noktai
nazarından dini bir munâzara ma-
hiyetinde olduğu için, kongira hey'-
eti bunun okunmasını tervic etme-
diler. Çünkü böyle ilmi kongiralar-
da dîni münâkaşalara ve propaga-
ndalara pek hakli olarak müs-
âde edilmez.

Kongirada İran tetkikatı da
Arap tetkikatına nispetle eppice
mahdud kaldı : Hollandanın genç
ve kîmetli müsteşriklerinden dok-
tor « Kramers » in « İslam coğra-
fiyasında İran an'aneleri » hakkın-
daki mühim tetkikile, İran müme-
ssili olan « Mirza Mâmet hân ka-
zvini » nin eski bir İran şiir mec-
mûasî hakkındaki deyerli raporu,
İngiliz müsteşriklerinden « Levy » nin
eski bir « Yusuf ve Züleyha » nüs-
hasına âit mekâlesi, bir de benim
Omer Hayyama âit yeni bir ve-
sika, atli muhtıram...

İşte kongiranın musulman İrana
âit yeghâne mahsulleri..

Bu dört beş muhtıra istisnâ
edilince, bizim şubede okunan saîr

raporlar khamilen Arap tetkikatına
âitti: Berut cizvit mektebine men-
sûp olan M. Bouzges Arap skolas-
tiklerinin eserlerinin Arapça tenkitli
ve fransızça tercimelerile birlikte-
ihtivâ edecek olan bir « külliyyat »
hâzırlamakta olduklarından bahs
etti. Cihan felsefe tarihi itibarile
pek mühim olan bu teşebbüsü
kongira takdirle karşıladı. Berlin
şark dilleri mektebi müdiri profesör
« Mittwoch » tibba âit eski İslam
metinlerini ihtiva edecek diger bir
külliyyatın programından bahs etti.
Cihan tıp tarihi için pek mühim
olan ve Almanyada tıp tarihi tet-
kikatile müteveggil müesseseler
tarafından büyük bir ehemmiyet
verilen bu külliyyatın ehemmiyeti de
kongrada müttefikan tastik olundu.

Bizim şubemizde Arap tetki-
katına âit okunan muhtelif kîmetli
raporlardan burada birer birer
bahs etmeye bile imkhan yok.
Yalnız, meşhûr İtaliyan müsteşriki
profesör « Nallino » nin raporu
« İslamın hukukî tarihi » itibarile pek
büyük bir ehemmiyeti haizdi:
Umûmi hukuk târihile oğraşan
bütün âlimler şimdiye
kadar bir (Suryani hukuku)
mevcut olduğunu ve İslam huku-
kının teşekkülü üzerinde bunun
müessir olduğunu kabûl ediyorl-
ardı. Halbuki profesör « Nallino »
Suryani hukuku diye bilinen şeyin

Nîçin « q » yi almadınız?

کبی کله لری هپ آرقاداماق قابانماسیله تلفظ ایدر.

ek, pek, kedi, iki,

kişi, yük, küçük, dik ...

کبی کله لری ده ٹوک داماق قابانماسیله تلفظ ایدر.

بوتلفظ داها بر چوق ملتزک طبیعی تلفظ نه ده

مطابق در ، و او ملتزده داماق سس لری تک بر

حرف ایله تمثیل ایدیلر ، یالکز بر k ، یالکز بر h ،

یالکز بر قولانیلیر .

روسجه ، روجه ، و بر درجه یه قادار آلامجه ..

بوتصوت سیستمک ممثلارندن اولدینی کبی تورکجه ده

توبله در . باخصوص تورکجه تک تصریف واشتقاق

شکلارنده ، بوداماق سس لری یکه هم برول اوینامقده دار .

مصدر لاحقیه سی - mak, - mek

استقبال لاحقیه سی - cak, - cek

حال صیغه سی لاحقیه سی - sak, - sek

صله لاحقیه لری - dik, - dik

duk, - dük

cak, - cek

تصغیر لاحقیه سی - cik, - cik

قیاسی صفت واسم لاحقیه لری - ik, - ik

ak, - ek

کورولدیکی کبی آلتی نوع لاحقیه لر هپ بوداماق

سس یله نهایت بولور . بو لاحقیه لر ، لسانک تمامی

تشکیل ایدن صائتلر بکزه عه سی - عمومی آهنگ -

سایه سنده ساده جه خنکی و سنی شکل ایله کوسته ریله بیلیر ،

وغرامریمز صولک درجه قولای بر تدریس شکله افراغ

اولونابیلیر :

mek, - cek, - rek, - dik, - ik, - ek

حتی بولورده داها بسیط برافاده ارجاع اولونار

(ek, - ik,) شکلیله - کوستریله بیلیر .

بو داماق سس یله بیتن صرنی واشتقاقی شکلرک

آرقا طرفنده بر قابانما وجوده کتیرمک صورتیله

ایشیتدیریلن سس ق اولور ؛ i, e, i کبی ایجه

(خنکی) بر صائت اصدا اولونورکن داماغک ممکن

اولدینی قادار ٹوک طرفنده بر قابانما وجوده کتیرمک

صورتیله ایشیتدیریلن سس ده ک اولور .

(آرقا داماق سس یله) a, i, o, u

(ٹوک داماق سس یله) e, i, ö, ü

k حرفنی یوقاریده کوسته ریله صائت سهریلریله

آری آری اوقورکن یالکز شو نقطه یه دقت ایدم :

قالین صائتلرله یایدیمز هه لرده قابانما occlusion

ممکن اولدینی قادار داماغک آرقا سنده ، ایجه صائتلرله ده

یایدیمز هه لرده ممکن اولدینی قادار داماغک ٹوک

قسمنده وقوعه کسین . اساساً بوتلفظ بزم تورکجه تک

طبیعی تلفظیدر :

ak, bak, kar, kap ;

sık, yık, ok, yok ;

donuk, soğuk, kol, kuş ...

أك زیادہ معروض قالدیم سؤال بودر . بعضی

ذاتلر ، همده حرف انقلابی بوتون روحلریله آلفیشلا

دقلمی ییلدیكم وسه ودیكم ذاتلر ، راست کلدکلمی

یرده بوجئی آجیورلر :

« k ایله برابر q یی ده آلمش اولسه یدیکنز

یازیمزك هسچ بر مشکلاقی قالمه جقدی . » دیورلر .

بیراقتی اوزره اولدیغمز یازیده (ق ، ک) حرفلریله

اشارت ایتدیکنز داماق سسك ایکی مختلف سمی

انطباع ایله کندیسنی حس ایتدیردیکی شبهه سزدر .

حتی بوندن برقاچ آی اول نشر ایتدیكم مقاله لر

صیراسنده کندیم ده بوسس ایچین آلفاده ایکی مثل

حرفك قبولی طبیعی بولشدم . فقط آنجمنده جریان

ایدهن مذاکره وتدقیق نتیجه سنده : (خ ، ه) ،

(غ ، گ) ، (قالین و ایجه ل) ده اولدینی کبی

(ق ، ک) ده دخی ایکی مثل اشارت استعمالنه

لزوم اولادیغنه قناعت کتیردم .

بی بوقناعته ایصال ایدن تحلیلك آکلاشیلماسی

غایت قولایدیر . یایدیمز قورسلرده بوکا دائر ویردیكم

ایضاحك درحال آکلاشیلیدیغنی وعینی قناعته کلیدیکنی

کوردم . بونک اوزرینه بو ایضاحی برده مطبوعات

واسطه سیله تکراره قرار ویردم :

ایکی مختلف سمی انطباع ایله ایشیدیلن بوداماق

سس یله ماهیت اعتباریله تک بر سس در ؛ آنجا صائت

دولایسیله اوصونی فرق حصوله کلدکده در .

حقیقه صیرا ایله ek, ak, ik, ik یاخود

ka, ke, ki, ki هه لری - اک اوچ بخرجلارندن

اولق اوزره - تلفظ ایدمک اولورسه ق ، ایستر

ایسته من a, i, e, i ایله ک سسینی

چیقاردیغمزی درحال کورورز .

a, o کبی کنیش و قالین (شرعی) برصائت

بوغازدن چیقاریلرکن داماغک ممکن اولدینی قادار

آرقا طرفنده بر قابانما وجوده کتیرمک صورتیله

ایشیتدیریلن سس ق اولور ؛ i, e, i کبی ایجه

(خنکی) بر صائت اصدا اولونورکن داماغک ممکن

اولدینی قادار ٹوک طرفنده بر قابانما وجوده کتیرمک

صورتیله ایشیتدیریلن سس ده ک اولور .

(آرقا داماق سس یله) a, i, o, u

(ٹوک داماق سس یله) e, i, ö, ü

k حرفنی یوقاریده کوسته ریله صائت سهریلریله

آری آری اوقورکن یالکز شو نقطه یه دقت ایدم :

قالین صائتلرله یایدیمز هه لرده قابانما occlusion

ممکن اولدینی قادار داماغک آرقا سنده ، ایجه صائتلرله ده

یایدیمز هه لرده ممکن اولدینی قادار داماغک ٹوک

قسمنده وقوعه کسین . اساساً بوتلفظ بزم تورکجه تک

طبیعی تلفظیدر :

ak, bak, kar, kap ;

sık, yık, ok, yok ;

donuk, soğuk, kol, kuş ...

islam eserlerinin tercimesinden ibâret bulundngunu ispat ederek bu iddiânın temâmen esassiz olduğunu meydâna çıkardı.

Genç ve değerli Alman müst-
eşriki doktor «Schaht» ın İstanbul
kütüphânelerindeki bâzı kîmetli
eserler hakkındaki îzâhâtı, kongir-
ada büyük bir alâka uyandırdı.
Filhakika, İstanbul eski kütüphâ-
nelerinin ihtiva ettiği yüz bin yazma
nüsha kitap sayesinde İslam tetk-
ikatı için en büyük bir menbâ'ol-
mak mâhiyyetini muhafaza ediyor.
«Cumhûriyet» idâresinden evvel
bu kütüphânelerden layikile istif-
âde etmek ilim adamları için pek
müşkildü. Kütüphânelerimizin o za-
manki halini bilen bâzı âlimler
«Schacht» ın beyânâtından sonra
söz alarak bu eski vaziyetten şik-
hayet ettiler. Ben cumhûriyet idar-
esinin kuruluşundan beri kütüphân-
elerimizin bütün ilim erbâbı için
açık olduğunu, beynelmilel ilmi te-
amüllere tûkiyenin de temâmen
riayetkhar bulunduğunu, maârif vek-
hâletinin ve İstanbul dârrülfününü
nün bu hususta âzami muzâheret
gösterdiğini söyledim.

Ve sözlerime delil olmak üzere
son senelerde İstanbulu ziyaret
etmiş, yahut İstanbul kütüphâne-
lerinden istifadeye muvaffak olmuş
muhtelif müsteşrikleri gösterdim.
Esasen Doktor Schaht da bu teshi-
lattan kemalî şukranla bahs etmişti.
Bu sözlerim kongira âzasınca hara-
retli alkışlarla karşılandı. Hukhü-
meti cumhûriyenin ilmi mesâiye
gösterdiği alâkaya karşı çok mem-
uün ve müteşekkir oldular. Genç
türkiyanın yakın şarkta ne mühim
bir medeniyet unsuru olduğu yavaş
yavaş anlaşılıyor; bu hakikati Av-
rupaya daha kuvvetli anlatmaya
çalışalım.

Pr. Köprülüzâde M. Fuat

